

Прыватнік зазвычай выконвае індывідуальны заказ для пэўнай асобы альбо для якога калектыўнага заказчыка. *Прыватнік* — перш за ўсё самастойны і незалежны гаспадар. *Прыватнікі*, як і аднаасобнікі, саматужнікі, былі як ня першымі ворагамі калгаснага прыгоннага ладу. *Прыватнікаў* імкнуліся абкласці такімі падаткамі, каб знішчыць іх як канкурэнтаў розным майстэрням ад дзяржавы. Бо *прыватнікі* дбалі пра якасць. Часцяком *прыватнікі* насілі лягерныя ватнікі, а дзяржслужбакі — кісялёвыя фракі.

У Беларусі адбылася своеасаблівая *прыватызацыя*. Як назваць яе — ці партызанскай, ці цыганскай, як на конскім базары? І з’явіліся нязвыклыя *прыватнікі* — некалькі ўладатрымцаў *прыватызавалі* цэлую дзяржаву. Гэта ўжо *прыватнікі* новага кшталту. Гэта, як некалі называлі працаўнікоў адпаведных органаў, — „людзі асобага складу“.

Прымус

Рыгор Барадулін

Нават пасля самага багатага застолья беларусы могуць сказаць: „Піць-есьці было, толькі *прымусу* не было“. А *прымус* гэты жаданы, бо ласкавы. Гаспадары *мусілі*, так бы мовіць, *прымушаць* гасцей болей піць, болей есці ўгаворами, прыгаворами, прыбабунькамі. І Максім Багдановіч у „Вершах беларускага складу“ пісаў:

Ды красна бяседа ня ўзорамі,
А ласкавымі прыгаворами;
Не ядвабнымі абрусами,
А ласкавымі *прымусамі*.

Але словы па часе шматсэнсяца, набываюць новыя адценні.

За савецкім часам слова *прымус* набыло асноўнае значэнне. *Прымушаць* — *прымусова* заганняць у камуністычны рай. *Прымусовыя мэтады*, так бы мовіць, перавыхавання. *Прымусовая праца*.

І ўзьнікла новае слова — *прымусоўка*. Давалі, прысуджалі пэўны тэрмін *прымусоўкі*, працаваць за „дзякуй“, будаваць „святлае заўтра“.

За савецкім часам быў такі тэрмін — „*добраахвотна-прымусова*“. Жыццё, сапраўды, было, як у казцы: чым далей — тым страшней. У паэме „Над ракой Арэсай“ Янка Купала пісаў:

Але ступіў тут бальшавік —
Ён зьменіць гэты край!

Чыталася дваяка: бальшавікі *прымушалі* змяніцца ўсё. І дацягнулі шмат. І ласкавы беларускі *прымус* рабіўся пакараннем, утаймаваньнем бунтоўных. Калі ўзяць беларускую абрэвіятуру, дык атрымліваецца калямбурна: *прымус* — пры МУС, гэта значыцца, пры міністэрстве ўнутраных спраў.

Ня столькі сьмешна, колькі сумна.

Прыпынак

Валянцін Акудовіч

У жыцці гарадскога чалавека, які ня мае свайго аўтатранспарту, транспартны *прыпынак* займае надзвычай істотнае месца. На *прыпынку* ля жыт-